

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem
Kaposvári Campus
Lótenyésztő, lovassport-szervező agrármérnök Szak

DÍJLOVAGLÓ PROGRAMOK PONTOZÁSÁNAK
ÉRTÉKELÉSE STATISZTIKAI MÓDSZEREKKEL

Belső konzulens:	Hafner Dóra (lovasedző)
Külső konzulens:	Dr. Szabó Csaba (egyetemi docens, DE-MÉK)
Készítette:	Bozai Laura DMA5YJ nappali BSc
Intézet/Tanszék:	Állatnemesítési Tanszék

Kaposvár

2023

Tartalomjegyzék

Tartalomjegyzék.....	2
1. Bevezetés	3
2. Szakirodalmi áttekintés	5
2.1. A díjlovaglás története.....	5
2.2. A díjlovagló szakág és versenyrendszere	7
2.3. A díjlovagló bírók minősülési rendszere	12
2.4. Célkritikák.....	18
3. Saját vizsgálatok.....	19
3.1. Anyag és módszer.....	19
3.2. Adatok gyűjtése	19
3.3. Statisztikai kiértékelés	21
3.4. Eredmények és értékelésük	21
3.5. Következtetések és javaslatok	28
4. Összefoglalás	29
6. Irodalomjegyzék.....	31
Internetes források:	32

1. Bevezetés

A lovaglás nyári olimpiai játékon először 1900-ban jelent meg Párizsban, igaz utána 1912-ig kimaradt, de azóta töretlenül emeli az olimpiák fényét, és vált az egyik legkülönlegesebb sporttá, hiszen ebben a sportban nem embertársaikkal kell együtt dolgoznia a sportolóknak, hanem egy másik élőlénnel. Az FEI (Fédération Equestre Internationale) azaz a Nemzetközi Lovasszövetség, hat lovassportot foglal magába. Ezek a díjugratás, a díjlovaglás, a lovastusa, a fogathajtás, a lovastorna és a távlovaglás; közülük három szakág olimpiai sport, a díjugratás, a lovastusa és a díjlovaglás. Minden szakágnak megvannak a maga nehézségei, de a versenyek végén csak egy győztes lehet, és a három olimpiai szakág közül egyértelműen a díjlovaglásban a legszubjektívebb az eredmény. Míg a díjugratásban a leggyorsabb és legkevesebb hibaponttal rendelkező nyakába kerül az aranyérem, a lovastusában csak a 3 erőpróba egyike a díjlovaglás, amit egy terepverseny és díjugratás követ, addig a díjlovasoknál az érem sorsát a pálya szélén a bírói emelvényeken ülő bírók döntik el. A díjlovas bírók vállán mindig nagy a teher, hiszen az eredménnyel elégedetlenkedő lovasok, szülők, tenyésztők vagy akár szponzorok kéri számon rajtuk a kialakult eredményt. Éppen ezért nagyon fontos, hogy ezek a szakemberek a legmagasabb tudással rendelkezzenek és nem csak az adott program megfelelő előadását, hanem a lovak és lovasok képzettségét is fel tudják mérni. Szükséges, hogy tudjanak objektívan dönteni, úgy hogy akár egy szezonban többször is látják ugyanazt a ló-lovas párost, vagy ugyanazt a lovat egy másik lovassal a nyergében. Ennek ellenére, még az olimpiai versenyszámok bírálatában is jelentős eltérések lehetnek (Hawson et al., 2010). Ezért a díjlovas programok objektív bírálatát befolyásoló tényezők még manapság is foglalkoztatják a kutatókat (Hobbs et al., 2020). A következtelen bíráskodás 2008-ban Pekingben hozzájárult a Fédération Equestre International (FEI) díjlovagló bizottságának elbocsátásához (Stachurska és Bartyzel, 2011). A tenyészték becslése a díjlovaglásra alkalmasabb vonalak kiválasztása során a versenyeredményeken alapul, így még fontosabbá válik a következetes bírálat (Stewart et al., 2010).

Ahhoz, hogy az azonos látásmód és értékelési képesség kialakuljon a bírók esetében, végig kell járniuk először a nemzeti bírói ranglétrát, majd mikor a legmagasabb szintet elérték hazájukban a nemzeti lovasszövetségük ajánlja őket a nemzetközi lovasszövetség díjlovagló bíráló képzésére, ahonnan már az FEI által akkreditált képzésen kell bizonyosságot adniuk arról, hogy képesek megfelelően pontozni az előadott programot. A versenyeket

versenyszámoktól függően 2-5 bíró pontozza, az én általam vizsgált CDI 4*-os versenyeken a lótól és lovastól is legmagasabb képzettséget kívánó programokkal versenyeztek a lovasok. A végeredményt a bírók pontjai alapján az elérhető maximum %-ban teszik közzé. Ugyan a bírók egymással összevetik az általuk adott pontokat és kialakított rangsorokat, de statisztikai elemzéseket nem végeznek.

Dolgozatom célja magasabb szintű nemzetközi díjlovas versenyeken (CDI4*) megrendezett Szent György díj, Intermediate I és Grand Prix special versenyszámok pontozásának statisztikai értékelésén keresztül vizsgálni a bírói értékelések egyöntetűségét. A téma azért kezdett el érdekelni, mert a díjlovaglás az a lovassport, ahol a legjobban látszik a ló-lovas pároson a belefektetett munkának köszönhető fejlődés. Erről a fejlődésről pedig leginkább a versenyeken a bírók pontozásán keresztül kapnak a lovasok visszajelzést.

2. Szakirodalmi áttekintés

2.1. A díjlovaglás története

Az első házasított lóra utaló nyomok körülbelül Kr.e. 4000 körül jelentek meg, a mai Ukrajna területén. Kezdetben az ókorban a lovakat harci szekerek húzására használták, nem pedig hátszlóként. Az első hátszlóként hasznosított lóról szóló művek Xenophón (Kr.e. 430-354) nevéhez fűződnek. Ezt a művet eredetileg a gyermekeinek szánta „A lovaglás művészetéről” címet adta neki, amely szót ejtett akár a ló vásárlásáról vagy az idomítás fontos tudnivalóiról. A lovak katonai hasznosításáról szóló „A lovassági parancsnok” című munkáját is ebben az időben írta. Már ebben az időben komoly kritériumokat fogalmazott meg, ezek a kritériumok közt szerepelt többek közt a helyes ülés, és egyensúly, ami a lovaglás művészetének alapja. A lovak együttműködésének eléréséhez egy büntető-jutalmazó rendszert alkalmazott (Némethy, 2002).

XIV. században Ibn Hudhayl al Garnati, Granadai arab író, „Kitab Hilyat al Fursan Wa-Shi'ar al-Shuj'an” magyarra fordítva „A lovagok páncélzata és díszes eszközeik” című művében tizennégy fejezetten keresztül a lovakkal szembeni helyes bánásmódot taglalja. Ezen kívül szót ejt a lovak viselkedéséről, küllemükről, és magára a lovaglásra is kitér (Meri és Bacharach, 2006).

Frederico Grisone, a lovas történelem azon kiemelkedő alakja, aki a középkorban a lovaglást művészetté változtatta, hiszen az ő nevéhez köthető az első lovas akadémia létrejötte 1532, Nápolyban. Sajnos a „sötét középkor” jelző a lovaglásra is jellemző, így fordulhatott elő, hogy élő macskát és sündisznót rögzített az állathoz, amely fájdalmat okozott, ha a ló a feladatot nem a kívánt módon hajtotta végre. Frederico Grisone és lovasainak ülése távol állt a Xenophón által leírttal, a lábait kinyújtva, előretolva használta előrehajtó segítségként (Internet 1).

Fiachit nevezhetjük a hangsegítségek atyjának is, és az ő nevéhez fűződik a zenés kűr megjelenése, hiszen zenére lovagolt. A magasszintű díjlovaglás elengedhetetlen kelléke a nagykantár feltalálása, Pignatelli nevéhez köthető, akinek mestere Grisone volt. Ugyancsak Pignatelli volt a mestere annak az Antoine de Pluvinel (1552-1620), aki létrehozta a hatalmas elismerésnek örvendő párizsi lovas akadémiát, az Academie d'Equitationt. Halála után kiadták a „Le menage” című könyvét, amely az erőszakmentes lóképzést helyezi előtérbe. A piaffe és a levade feladatok is az ő nevéhez köthetőek (Internet 1).

Pluvinelt a szakma csúcán, William Cavendish, Newcastle hercege követte, aki az idomítást leginkább elengedtető feladatokból, körön való munkából, és a csizmára való engedtetésből hajtotta végre, ami végül a vállat be feladatra készítette fel a lovat. A képzés során igyekezett a lovak memóriáját ismétléssel fejleszteni.

Francois Robichon de la Guérinière (1688-1751), William Cavendish tanítványa átvette a párizsi lovas akadémia vezetését. A vállat be, egyenesre állítás, ugrásváltás, fél felvétel és körön végzett gyakorlatok tökéletes kidolgozása révén megteremtette a bécsi lovas iskola alapjait, ezáltal a kor legnagyobb mesterének nevezhető (Internet 1).

1572-ben megalapították a bécsi spanyol iskolát, ennek mintájára 1771-ben a Saumur-i lovas iskolát, ez a két helyszín ma is szakmai központja a magasiskolai képzésnek.

XVIII. század végére a lótenyésztés fő iránya a katonaság számára engedelmes, jól képzett és szívós lovak előállítására volt. Ekkor kerültek fel a poroszok (mai Németország) a lóképzés térképére, hiszen ők fejlesztették a módszereket tökélyre. Louis Seeger „A lovasművészet módszere” (1844) című kiadványában a ló hátulsó lábainak fontosságáról az alábbiak szerint vélekedett: „Az előrelovaglás a lovasművészet lelke, és az impulzus hozzá a hátulsó lábakból ered”. Louis Seeger volt a hannoveri orrfék kifejlesztője is (Internet 1).

Gustav Steinbrecht (1808-1885) könyvében a hátsólovak ideális kiképzési módjáról ír, amelyben egy fokozatos, logikus edzésfolyamatot ismertet, ami a leginkább hasonlít a modernkori lovaglás alapjaihoz. Sajnos Steinbrecht nem érthette meg művének megjelenését, így halála után Plinzner adta ki kis kiegészítésekkel, „Gymnasium des pferdes” címmel, amely tartalmaz egy a mai napig nagyon fontos utasítást: „lovagold a lovat előre és igazítsd egyenesre” (Steinbrecht, 2001).

Heydebreck 1928-ban adta ki azt a könyvét, amely pontos leírást ad magáról a díjlovas gyakorlatok értékeléséről, végrehajtásáról. A könyv címe „A német díjlovas versenyszám” (Hans von Heydebreck, 1896) lett, hiszen ekkorra már bőven az Olimpiai sportágak között szerepelt a díjlovaglás (1912-től). Ez leginkább Széchenyi Dénesnek köszönhető, hiszen ő szervezte az első nyilvános díjlovagló versenyt (1873, Pozsony). Ez után már berobbant a díjlovaglás a köztudatba, amely máig töretlen érdeklődésnek örvend. Az eredetileg katonai célra képzett lovakat, a szabadidős és sport tevékenységet kielégítő lovak váltották fel, amelyek gazdasági értékekkel is bírnak, számos lókereskedőnek a megélhetését jelenti egy jól képzett díjló értékesítése. A díjlovaglás élvonalát napjainkban is Németország, Svédország, Anglia, Hollandia és Dánia adja (Internet 2).

2.2. A díjlovagló szakág és versenyrendszere

Napjainkban a lovassport egyre nagyobb népszerűségnek örvend, mind a hobбилovasok, mind versenylovakok céljából. 1912-ben, amikor az öttusa megjelent az olimpián, ezzel egyidőben vált a lovaglás is olimpiai sporttá. Ennek a sportnak az a szépsége, hogy nincs külön kategória sem férfi és nő között, sem a lovak neme közt, mindenki egy kategóriában kerül elbírálásra. Liselott Scindling-Rheinberger az, aki első női lovasként ezüstérmes lett az 1972-es Müncheni Olimpián (Miesner és mtsai., 2005).

A díjlovaglás az egyik legjobban fejlődő szakág mind a hazai, mind a nemzetközi téren. 1929-ben rendezték az első FEI Nemzetközi Díjlovagló versenyt (Internet 3). A díjlovaglás fő célja a ló kiegyensúlyozott képzése, és a harmónia kialakulása, az idomításnak köszönhetően. Ha a ló nyugodtan, hajlíthatóan, elengedetten, figyelmesen, engedelmesen, valamint élénken hajtja végre azokat a feladatokat, amit a lovas kér tőle, akkor tudja a lovas, hogy a képzés elérte a célját. Ezen tulajdonságok és jármódok ütemességében, szabályosságában, valamint a mozgás könnyedségében és dinamikusságában, továbbá a hátulsó végtagok élénk lendületében, jön létre az átengedőséggel párosuló, ellenállás nélküli támaszkodás. A díjlovagló versenyek elbírálása egy pontozásos módszerrel történik, ez miatt egy szubjektív sportnak tekintjük (Internet 4). Díjugratásban és lovastusában is van ehhez hasonló elbírálás, mikor a fiatal lovakat és lovasokat stílusuk alapján pontozza a stílusbíró, de ebben az esetben összesen egy pontot kapnak a versenyzők, ellentétben a díjlovas versenyekkel, ahol minden végrehajtott feladatra kapnak egy-egy pontot és a végén az összesített pontszámból százalékot számolnak. Díjlovaglásban általában öt, de a bajnokságok döntőiben hét bíró értékeli a teljesítményt. A bírók minden feladatra 0-tól 10 pontot adhatnak, fél pontos lépésközzel az 1. táblázat szerint:

1. táblázat: Díjlovaglás pontozása

0	1	2	3	4	5
nem hajtotta végre	nagyon rossz	rossz	elég rossz	nem kielégítő	kielégítő
6	7	8	9	10	
megfelelő	elég jó	jó	nagyon jó	kiváló	

0 pontot kizárólag a semmire adnak, azaz, ha nem került bemutatásra az adott feladat. Kűrben (zenés feladat) a művészi kivitelre fél pont is adható.

A feladatok egyedi pontozását követően a bírók az összbemutató alapján is pontoznak az alábbi szempontok szerint:

1. Jármódok
2. Lendület
3. Átengedősség
4. A lovas ülése és befolyása. A segítségadások korrektsége és hatásossága.

Egyes kiemelt feladatok és a végén kapott összbemutató pontok duplaszorozás súlyozást kapnak. Erről az FEI dönt (Internet 4).

A versenyszámokban a kijelölt bírónak értékelő lapokon kell értékelniük a látott programot. A bírónak van lehetőségük megváltoztatni az adott pontszámot, de a változtatásukat szigorúan aláírásukkal hitelesíteniük kell (Simonyi, 2008). Az egyes feladatokra adott pontokat a bírók a megjegyzés rovatban szövegesen is alá tudják támasztani. Napjainkban az egyik legnagyobb probléma, hogy a megjegyzés oszlopban egyre kevesebb információt olvashatnak a lovasok, pedig a hibák ismertetése segíthetné a fejlődésben őket. A szubjektivitása miatt, gyakran éri kritika a szakágat, ezért fontos, hogy a bírók viszonylag azonosan pontozzanak, mivel, ha egyezik a bírók nagyobb részénél például a sorozat ugrásváltásra kapott pont, az már egyfajta irányt mutathat a lovasnak a hibás gyakorlat javításában. Az FEI javasolta, hogy minden ötös és annál alacsonyabb pontozásnál szerepeljen szöveges kritika is, ami azért kihívás (annak ellenére, hogy a bírók mellett mindig van írnok), mert a bírónak a következő programfeladatot kell már figyelnie. Általában egy-egy szót tüntetnek fel csupán, ami nem biztos, hogy elég ahhoz, hogy a lovas megértse, hogy hol a hiba (Éliás, 2011).

Az egész program során a legfontosabb a támaszkodás, aminek puhának, a nyaknak feligazítottnak és íveltnek kell lennie. Ugyanennyire lényeges a folyamatosság és a lendület. A legmagasabb pontnak, mindig a tarkónak kell lennie (Burián, 1937).

Kutatásomat érintő díjlovagló programokban a következő részletezett feladatok fontos szerepet játszanak.

A piaffe (1. kép) feladat során az átlós lábak egyenletesen és összeszedetten emelkednek, harmonikus egyhelyben való mozgás benyomását keltve. A cél, hogy elérje a lovas a tökéletes egyensúlyt, miközben megtartja a lendületét. Helyesen végre hajtva az elülső lábnak a másik

elülső láb szárközepéig, a hátsó lábnak pedig, a másik hátsó láb csüd ízülete fölé kell emelkednie. Súlyos hiba az ütemtelen lábsorrend, a kapkodó mozgás, a lábak keresztezése, valamint a hátralépés (Internet 5).

1. kép: Piaffe (Mikó Tamás Maestoso XXXIII-31)

A piruett 360 fokos fordulat két patanyomon lovagolva, aminek sugara megegyezik a ló hosszával, a ló eleje a hátulja körül forog, általában lépésben, illetve vágtaban hajtják végre. A helyesen elvégzett piruett során a ló enyhén az irány felőli oldalra állításban és végig támaszkodásban marad, továbbá a lábak a jármód helyes lábsorrendjében lépnek. Bírálat során a mozgás elengedtségére, könnyedségére, szabályosságára kell figyelni, mindezek mellett a kezdés és befejezés pontosságára. Az elülső láb és a külső hátsó láb, a belső hátsó láb körül forog. Súlyos hiba, ha a ló nem tudja megőrizni a jármód aktivitását, összeszedettségét, és ez által oldalra vagy hátralép. A vágtapiruett (6-8 vágtaugrás) és félpiruett (3-4 vágtaugrás) során felismerhetőnek és tisztának kell lennie a vágtaugrásoknak, de az átlós lábak nem érinthetik a talajt (Internet 5).

A passzázs (2. kép) egy elegáns, rugalmas, összeszedett ügetés, amelyet a térd- és csípőízület hajlítottsága jellemez. Az átlós lábak felváltva meghosszabbított lebegési fázissal emelkednek. Komoly hiba az ütemtelenség a lebegési fázisban, a lábak kilengése, kapkodó mozgás. Helyes végrehajtáskor a piaffe-al megegyezően kell az elülső és hátsó lábakat emelni (Mays, 1937).

2. kép: Passzázs (Mikó Tamás Maestoso XXXIII-31)

A féloldalazás (3. kép) megegyezik a farat be feladattal, ám a féloldalazás nem a hosszúfalon, hanem az átló mentén valósul meg összeszedett ügésben vagy összeszedett vágtában. Féloldalazáskor a ló enyhén hajlított a mozgás iránya felé, az elülső lábak kissé megelőzik a ló farát és majdnem párhuzamossá válik a ló a hosszú fallal. Ügésben nagyobb szögű hajlítást végez a lovas, mint a vállat be feladatnál, és fontos, hogy az elülső és hátulsó lábak keresztezve érjenek talajt. Vágtában a ló nem veszítheti el lendületét, ütemét, sem egyensúlyát, előre és oldal irányba a vágta összeszedettségére, elengedettségére kell törekedni a hajlítás fenntartásával (Internet 5).

3. kép: Féloldalazás (Mikó Tamás Maestoso XXXIII-31)

A nyújtott vágta során (4. kép), a ló a hátsó lábaiból eredő dinamika és lendület segítségével könnyedén, a leghosszabbra nyújtja vágtaugrásait, a minél nagyobb tért nyérésre törekedve, megőrizve a nyugodt ütemet és támaszkodást. Súlyos hibának számít, ha a ló megsiet a feladat alatt (Internet 5).

4. kép: Nyújtott vágta (Mikó Tamás-Conversano XXVIII-37)

A lovak mozgásának bírálatán kívül, nagy jelentőséget kap az összkép értékelésekor a lovas is. A versenyzőnek ügyelnie kell, hogy minél inkább láthatatlan segítségeket adjon. A helyes, egyensúlyban lévő mély ülés az elvárás a lovasokkal szemben, egyenes felsőtesttel. A sarok leengedve, laza lábfejjel, a lovas legmélyebb pontja. Továbbá fontos, hogy a sarok függőleges egyenest alkosson a vállal és a csípővel. A kézfejek állítva, egymással párhuzamosan nyugodtak, függetlenek az üléstől. A könyök a test mellett helyezkedjen el. Ezáltal a kapcsolat a ló szájával folyamatos és puha, amivel elérhető a tökéletes támaszkodás. Ezek a helyes segítségadások befolyásolják a feladatok hatékony végrehajtását a programok során (Internet 4).

A következő kategóriák kerültek kialakításra az FEI versenyrendszerében, mindegyiknek saját előírt feladatsora van (Internet 5):

1. Fiatal lovak programja

1.1. 4 éves lovak

1.2. 5 éves lovak

1.3. 6 éves lovak

2. Szent György Díj –S1 szintű nehézosztályú program

A program a középosztály kiképzési feladataira fektet hangsúlyt, a lovak engedelmességére, precizitására, fizikai és szellemi fejlettségére, valamint egyensúlyára összpontosítva.

3. Intermediaire I. – S1 szintű nehézosztályú program

A Szent György programot követő szint, ahol a ló és lovas párosoknak megerőltetés nélkül kell, hogy végrehajtsák a programot, még az Intermediaire II. program előtt.

4. Intermediaire II. – Nagydíj szintű program (S2)

Ez a program a nagydíjra készíti fel a lovat és lovasát.

5. Nagydíj – Nagydíj szintű program (S2)

A legmagasabb szintű versenyszám, ahol a leginkább megkövetelt a ló tökéletes összeszedettsége, lendülete minden alapvető feladatban és iskola jármódban.

6. Nagydíj Speciál – Nagydíj szintű program (S2)

Ebben a programban az átmenetek kapják a fő szerepet a bírálatok során.

7. Zenés Kűr – Nagydíj szintű program (S2)

Ez a program a ló és lovas tökéletes összhangját követeli művészi színvonalon. A lovas szabadon választhatja meg az alapvető feladatok és iskola jármódok módját, továbbá sorrendjét egy bizonyos idő keretein belül. A versenyszámot Póni, Junior, Fiatal Lovas, Intermediaire I. és Nagydíj szinteken rendezik meg (Internet 5).

2.3. A díjlovagló bírók minősülési rendszere

Az FEI egyik alapelve, hogy a lovassportban érintett hivatalos személyek folyamatosan képezzék magukat, és legyen meg a szinten elvárt tudásuk. Ez nincsen másképp a díjlovagló bírók esetében sem. A bírók hosszú évek munkája és gyakorlata alatt jutnak el a nemzetközi szintre, hiszen először Magyarországon kell megszerezniük a szükséges minősítést. A magyarországi bíróknál négy licencfizetési kategória van (Internet 6), ezek a következők: IV.

kategóriájú licenc, III. kategóriájú licenc, II. kategóriájú licenc és az I. kategóriájú licenc. A kategóriák közti különbség abban nyilvánul meg, hogy milyen nehézségű programot bírálhat az adott bíró. A minősítési szintek alapján történt besorolás a következő (Internet 6):

- „A/L gyakorló”, ők tartoznak a IV-es kategóriájú licenchez, ez a bíró licenc kiváltása nélkül a bírói listára kerül és bírálhat bármely hazai CDN-B kategóriás versenyen „E”, „A” és „L” kategóriájú versenyszámokban összevont bírálattal (ekkor C pozícionál két bíró ül), legalább „M” minősítési szinttel rendelkező bíró mellett.
- „A/L”, ők a III-as kategóriájú licenchez tartoznak, ők bírálhatnak, bármely hazai versenyen (CDN) „E”, „A” és „L” kategóriájú versenyszámokban, illetve a vezetőbíró engedélyével külön bírálat esetén (Rövid falon két bíró, a hosszú falon pedig egy bíró) „LM” és „M” kategóriájú versenyszámokban 2 magasabb minősítési szintű bíró mellett, összevont bíráskodásban 1 magasabb minősítési szintű bíró mellett, amennyiben az adott verseny versenykiírásában a bírói karban csak két magasabb minősítési szintű bíró van. Bírálhatnak két bíróval lebonyolítandó CDN-B kategóriás versenyeken 1 magasabb minősítési szintű bíró mellett „LM” és „M” kategóriában, külön és összevont bírálat esetén is. ECM vagy HCB pozíciókban ülhetnek a bírók.
- „LM/M”, „M”, „S1”, ők a II-es kategóriájú licenccel bírálhatnak. L/M, M szintű bírók bírálhatnak, bármely hazai versenyen (CDN) „E”, „A”, „L”, „LM” és „M” kategóriájú versenyszámokban, valamint „A”, „L” és „M” szintű Fiatal Díjló versenyszámokban, a vezetőbíró engedélyével 2 magasabb minősítési szintű bíró mellett „S1” kategóriájú versenyszámokban, amennyiben az adott verseny versenykiírásában a bírói karban csak két magasabb minősítési szintű bíró van. A két bíróval lebonyolítandó CDN-B kategóriás versenyeken 1 magasabb minősítési szintű bíró mellett „S1” kategóriában is. S1 kategóriába tartozó bírók bírálhatnak, bármely hazai versenyen (CDN): „E”, „A”, „L”, „LM”, „M” és „S1” kategóriájú versenyszámokban, valamint „A”, „L”, „M” és „S” szintű Fiatal Díjló versenyszámokban, a vezetőbíró engedélyével 2 magasabb minősítési szintű bíró mellett „S2” kategóriájú versenyszámokban, amennyiben az adott verseny versenykiírásában a bírói karban csak két magasabb minősítési szintű bíró van. A két bíróval lebonyolítandó CDN-B kategóriás versenyeken 1 magasabb minősítési szintű bíró mellett „S2” kategóriában is

- S2, a hazai díjlovaglás legmagasabb bírói kategóriája az I-es licenchez tartozik, az ide tartozó bírók bármely hazai verseny, bármely szintű versenyszámát bírálhatják. („E”, „A”, „L”, „LM”, „M”, „S1” és „S2” kategóriájú versenyszámokban, valamint „A”, „L”, „M” és „S” szintű Fiatal Díjló versenyszámok)

Aki megszerezte az S2-es minősítést beadhatja a díjlovagló szakágnak a kérvényt, hogy járuljon hozzá egy FEI képzéshez, hogy nemzetközi bírói szintre léphessen (Internet 6).

Az FEI-nek is megvan a saját minősítési rendszere, és elvárásai a bíró jelöltekkel szemben (Internet 7):

- Bírójelöltek a megfelelő írásbeli és szóbeli angol nyelvi ismerettel kell rendelkezniük
- Minimum 18 évesnek kell lenniük
- Tisztában kell lenniük az FEI általános szabályzatával, a díjlovagló szabályzattal, és az állatorvosi előírásokkal
- El kell fogadniuk az FEI etikai kódexét
- Hivatalos támogatást kell szerezniük a nemzeti lovasszövetségtől

Alapkövetelmények az **1-es szintű** nemzetközi bíróval szemben:

- A nemzeti lovasszövetség támogatását élvezi
- Az FEI online nyelvvizsgálja alapján A2 vagy magasabb besorolást kapott
- Sikeresen teljesítette a díjlovas bírók számára kiírt alap online kurzust
- Minimum Prix St. Geroge szintig versenytapasztalattal rendelkezik
- A nemzeti bírói listán Prix St. George szinten bírálatra jogosító licenccel rendelkezik (S1, licenc 2) és bizonyítottan bírált nemzeti versenyen, 9 PSG/Inter I szintű versenyszámot az elmúlt 3 év során

Gyakorlati követelmények egy nemzeti bíróval szemben, a nemzetközi 1-es szinthez:

- Üljön be 3 alkalommal hallgatni az FEI által elfogadott mentorbíró bírálását, és szerezzen pozitív visszaigazolást legalább két különböző mentorbírótól két különböző versenyen, minimum PSG/Inter I szinten, olyan versenyszámban, ahol legalább 8 ló indult
- Sikeresen vizsgáljon, mint árnyékbíró 2 FEI által elfogadott mentorbírónál, két olyan alkalommal PSG/Inter I szintű versenyszámban, ahol legalább 8 ló indult.

- Az előző két pontnak az előtt kell teljesülnie, hogy lejárna a jelenléti vizsgára való jelentkezési határideje.
- Sikeres vizsgával teljesítse a fiatal ló bírálati kurzust
- 2-3 napos szintre hozó kurzus teljesítése 1 szintű bírók számára

1-es szintű bíró minősítési szintjének való megtartásához előírt követelmények:

- Minden évben sikeresen teljesítse az online vizsgát
- Három évente sikeresen teljesítsen egy személyes (jelenléti) kurzust és vizsgázzon
- 3 év alatt minimum 6 Inter I vagy PSG versenyszámot bíráljon (Egyes szintű bírók csak Kis kört bírálhatnak, kettes szinttől már mindent)
- Bíróként vegyen részt legalább 3 különböző FEI versenyen a vizsga előtti 3 évben

Követelmények egy **2-es szintű** nemzetközi bíróval szemben:

- Az FEI online nyelvvizsgálója alapján B1 vagy magasabb besorolást kapott
- Az Mint FEI 1-es szintű bíró bírált az elmúlt egy évben legalább 6 alkalommal PSG/Inter I szintű programot CDI 1*/2*-on ahol legalább 12 induló volt a versenyszámban

Azokban az országokban, ahol az FEI elfogadta a nemzeti szövetségek bírói képzési programját, ott lehetőség van az 1-es szint kihagyására és már a belépéskor kettes szinten kezdeni. Az ilyen országból jelentkező bíróknak az alábbi követelményeknek kell megfelelniük:

- Megszerezte a hivatalos támogatását a nemzeti lovasszövetségének
- Az FEI online nyelvvizsgálója alapján B1 vagy magasabb besorolást kapott
- Sikeresen teljesítette a díjlovas bírók számára kiírt alap online kurzust
- Sikeres vizsgával teljesítse a fiatal ló bírálati kurzust
- Bizonyított sportolói múlttal rendelkezik, minimum Prix St. George szintig
- A nemzeti bírói listán Prix St. George szinten bírálatra jogosító licenccel rendelkezik (S1, licenc 2) és bizonyítottan bíralt nemzeti versenyen, 9 PSG/Inter I szintű versenyszámot az elmúlt 3 év során

Gyakorlati követelmények egy nemzeti bíróval szemben, a nemzetközi 2-es szinthez:

- Üljön be 7 alkalommal hallgatni az FEI által elfogadott mentorbíró bírálását, és szerezzon pozitív visszaigazolást legalább 5 különböző mentorbírótól két különböző versenyen, minimum Inter A/B szinten, olyan versenyszámban, ahol minimum 8 ló indult
- Üljön be 2 alkalommal hallgatni az FEI által elfogadott mentorbíró bírálását, és szerezzon pozitív visszaigazolást különböző mentorbíróktól, olyan Grand Prix Free Style versenyszámban, ahol minimum 8 ló indult
- Sikeresen vizsgázzon, mint árnyékbíró 3 FEI által elfogadott mentorbírónál, Grand Prix szintű versenyen, ahol minimum 8 ló indult.
- Az árnyékbírással kell kezdeni a jelöltnek, utána ül be figyelni a mentor bíró bírálását, és ezeknek a személyes vizsga jelentkezési határideje lejárta előtt kell jelentkezni
- 3 napos szintre hozó kurzus teljesítése 2 szintű bírók számára

Akik rögtön a kettes szinttel kezdenek pedig az alábbi gyakorlati kritériumokat kell teljesíteniük:

- Üljön be 3 alkalommal hallgatni az FEI által elfogadott mentorbíró bírálását, és szerezzon pozitív visszaigazolást legalább 3 különböző mentorbírótól, minimum Inter A/B szinten, olyan versenyszámban, ahol minimum 8 ló indult
- Üljön be 1 alkalommal hallgatni az FEI által elfogadott mentorbíró bírálását, és szerezzon pozitív visszaigazolást a mentorbírótól, olyan Grand Prix Free Style versenyszámban, ahol minimum 8 ló indult
- Sikeresen vizsgázzon, mint árnyékbíró 2 FEI által elfogadott mentorbírónál, Grand Prix szintű versenyen, ahol minimum 8 ló indult.
- Az árnyékbírással kell kezdeni a jelöltnek, utána ül be figyelni a mentor bíró bírálását, és ezeknek a személyes vizsga jelentkezési határideje lejárta előtt kell jelentkezni
- 3 napos szintre hozó kurzus teljesítése 2 szintű bírók számára

Kettes szintű bíró szinten tartáshoz való kötelezettségei:

- Minden évben sikeresen teljesítse az online vizsgát
- Sikeresen teljesítsen egy személyes kurzust és vizsgázzon 3 évente
- 3 év alatt minimum 6 Inter A/B vagy magasabb versenyszámot bíráljon, mint kettes szintű bíró

- Legalább 6 különböző FEI versenyen vett részt, mint bíró az elmúlt 3 évben

Követelmények egy **3-as szintű** nemzetközi bíróval szemben:

- Az FEI online nyelvvizsgálja alapján B2 vagy magasabb besorolást kapott
- Minimum két éve szerepel az FEI bírói listán, mint kettes szintű bíró
- Az elmúlt 3 évben minimum 8 CDI2*-os vagy magasabb rangú versenyen volt tagja a zsűrinek, ahol 12 Grand Prix szintű versenyszámot bírált

Gyakorlati követelmények bíróval szemben, a nemzetközi 3-as szinthez:

- Üljön be 3 alkalommal hallgatni az FEI által elfogadott mentorbíró bírálását, és szerezzon pozitív visszaigazolást legalább 2 különböző CDI versenyen, 3 különböző mentorbírótól, Inter II, Grand Prix U25, Grand Prix, Grand Prix Special szinten, olyan versenyszámban, ahol legalább 8 ló indult
- Üljön be 1 alkalommal hallgatni az FEI által elfogadott mentorbíró bírálását, és szerezzon pozitív visszaigazolást a mentorbírójától, olyan Grand Prix Free Style versenyszámban, ahol legalább 8 páros indult
- Sikeresen vizsgázzon, mint árnyékbíró 2 FEI által elfogadott mentorbírónál, Grand Prix szintű versenyen, ahol legalább 8 ló indult.
- Az árnyékbírálással kell kezdeni a jelöltnek, utána ül be figyelni a mentor bíró bírálását, és ezeknek a személyes vizsga jelentkezési határideje lejártá előtt kell jelentkezni
- 3 napos szintre hozó kurzus teljesítése 3-as szintű bírók számára

Hármas szinten lévő bírók minden versenyszámot bírálhatnak, lehetnek külföldi meghívott bírók és a zsűri elnökei is.

Hármas szintű bíró szinten tartáshoz való kötelezettségei:

- Minden évben sikeresen teljesítse az online vizsgát
- Sikeresen teljesítsen egy személyes kurzust és vizsgázzon 3 évente
- 3 év alatt minimum 12 Inter A/B vagy magasabb versenyszámot bíráljon, mint hármasszintű bíró
- Legalább 8 különböző FEI versenyen vett részt, mint bíró az elmúlt 3 évben

Követelmények egy **4-es szintű** nemzetközi bíróval szemben:

Egészen egy évvel ez előttiig, csak 30-40 4-es szintű bíró volt a világon, ezért hozott létre az FEI egy minősülési rendszert, hogy ne meghívásos alapon történjen a bírók kinevezése. Azok közül, akik a 3-as szintű bírók közt a legjobbak kapnak lehetőséget a 4-es szintre. Ez inkább már egy sportdiplomáciai kérdés, mint szakmai, hogy kik ezek a bírók. A 4-es szintű bírók bírálhatnak olimpiát, világbajnokságot és az európbajnokságot. Ezek a bírók az FEI-vel is jó kapcsolatot ápolnak. Nem lehet rájuk fogni, hogy a nemzetük felé húznak, bíró társaikkal összhangban bírálnak. Ők már bemutatták a szakmai integritásukat, jó gyakorlati képességeiket, becsületességüket (Internet 7).

2.4. Célkritikák

Vizsgálataim főbb céljai a következők voltak:

- Van-e statisztikailag igazolható eltérés az egyes versenyhelyszíneken elért átlageredmények között azonos kategóriájú nemzetközi versenyeken?
- Van-e különbség az egyes versenyszámokban elért átlageredmények között?
- Van-e különbség az egyes bíráló pozíciókban ülő bírók értékelése között?
- Kimutatható-e statisztikai különbség az egyes bírók pontozása között?

3. Saját vizsgálatok

3.1. Anyag és módszer

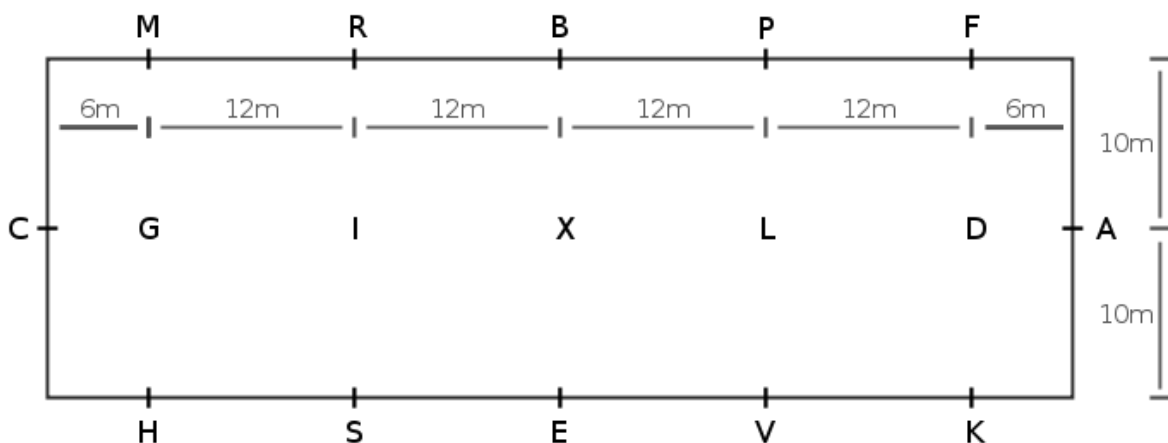
A vizsgálat során két németországi CDI4*-os versenyt vizsgáltam, az egyiket Troisdorfban, a másikat Ludwigsburgban rendezték. A troisdorfi versenyre 39 lovat regisztráltak, 17 különböző nemzetből (Dánia, Finnország, Németország, Görögország, India, Olaszország, Japán, Hollandia, Portugália, Szerbia, Spanyolország, Svédország, Ukrajna, Kanada, Belgium, Ausztria, Ausztrália). A ludwigsburgi versenyre 30 ló érkezett, 14 nemzetet képviselve (Ausztrália, Ausztria, Belgium, Kína, Dánia, Franciaország, Németország, India, Luxembourg, Hollandia, Portugália, Svédország, Svájc, USA). A versenyeket az alapján választottam ki, hogy ezeknek a versenyeknek volt elérhető a pontozólapja online, a www.equi-score.com-on. Ez a honlap a Németországban rendezett díjugrató, lovastusa és díjlovas versenyeknek az eredménylistáját teszi elérhetővé az érdeklődők számára. Minden díjlovas verseny eredményei megtalálhatóak a honlapon, viszont nem minden pontozólap elérhető. A 2. táblázat az indulók számát mutatja, az adott versenyen az adott versenyszámban.

2. táblázat: Indulók száma a versenyeken, versenyszámokra bontva

	Troisdorf	Ludwigsburg
Szent György Díj	13	20
Intermediaire I	12	19
Nagydíj Speciál	11	12

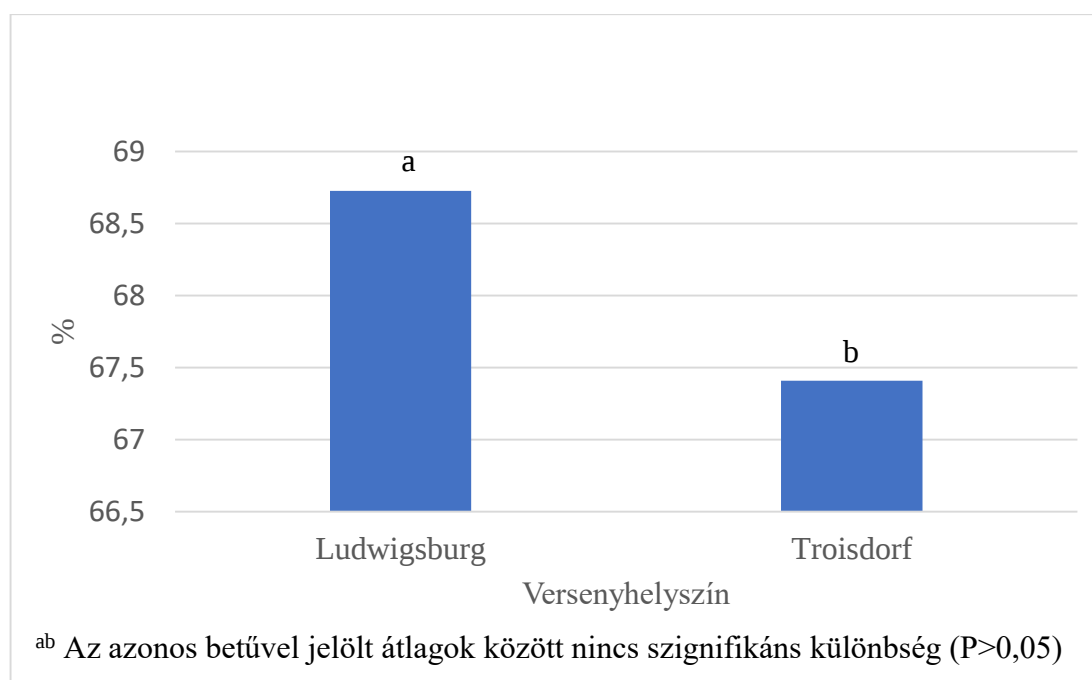
3.2. Adatok gyűjtése

A bírálatok egyöntetűségének vizsgálatához csak azon versenyszámokat használtam fel, ahol több mint tíz induló állt starthoz. Így a kiértékelésbe a Szent György díj, Intermediaire I és Nagydíj Speciál (GPs) versenyszámokat vontam be. A programokat egy 20m x 60m-es díjlovaglónégyzetben mutatták be a párosok (5. kép). A versenyszámokat 5 bíró bírálta, akik az E, H, C M és B betűvel jelölt pontok mellett helyezkednek el.

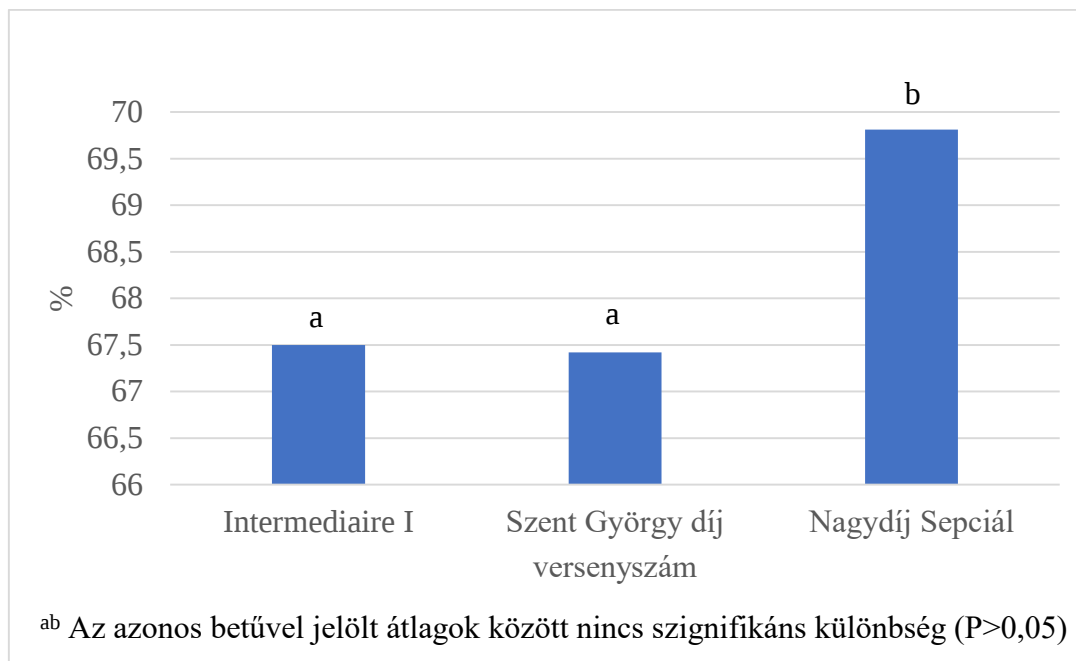
5. kép: A díjlovagló négyszög egyes pontjainak jelölései és elhelyezkedésük

A bemutatott programok bírálata pontozólapokon történik a verseny során. Maga a díjlovagló program feladatokra van bontva, amik a mozgás sorozat elemeit, illetve összbemutatót értékelik, ezeket a bíró 0-10-ig terjedő pontszámmal pontozza. Majd összesítik, és a lovas eredményét az adott bírónál, és az összesen elérhető ponthoz viszonyítva, százalékban adják meg három tizedes jegy pontossággal. A lovas végső eredményét az öt bírónál elért eredmény számtani átlaga adja. A lovasok eredményét az egyes bírónál MS excel táblázatban összesítettük és rendszereztük. A versenyszámokat Ludwigsburgban összesen 11, Troisdorfban pedig 9 nemzetközi minősítéssel rendelkező bíró bírálta. Így nem minden bíró bíralt minden versenyszámot. A bírói rotáció fontos, hogy a munka monotonitása ne nyomja rá a bélyegét a bírói munka precizitására. A két versenyhelyszín közt nem találtam a bírói listában átfedést, ami azt bizonyítja, hogy a lovasok még egy országon belül is lehetőséget kapnak, hogy minél több bíró bírálhassa a programjaikat. A Rangsor Eltérési Index (REI) kiszámítása Stachurska és Bartyzel (2011) által publikált módszer szerint az általuk biztosított programmal történt. A REI egy adott bíró rangsorának egyet nem értését adja meg %-ban az öt bíró pontszámán alapuló általános rangsorhoz képest. A program alkalmazásához a pontozólapok (6. kép) adattartalmát (program feladatonként az öt bíró által adott pontokat) egy szöveges file-ba kellett rendezni, meghatározott formai előírások szerint. A program a teljesen helyes file alapján számította ki a REI értékeket bírónként és lovasonként. Ezen eredmények rendszerezése szintén MS Excel programban történt.

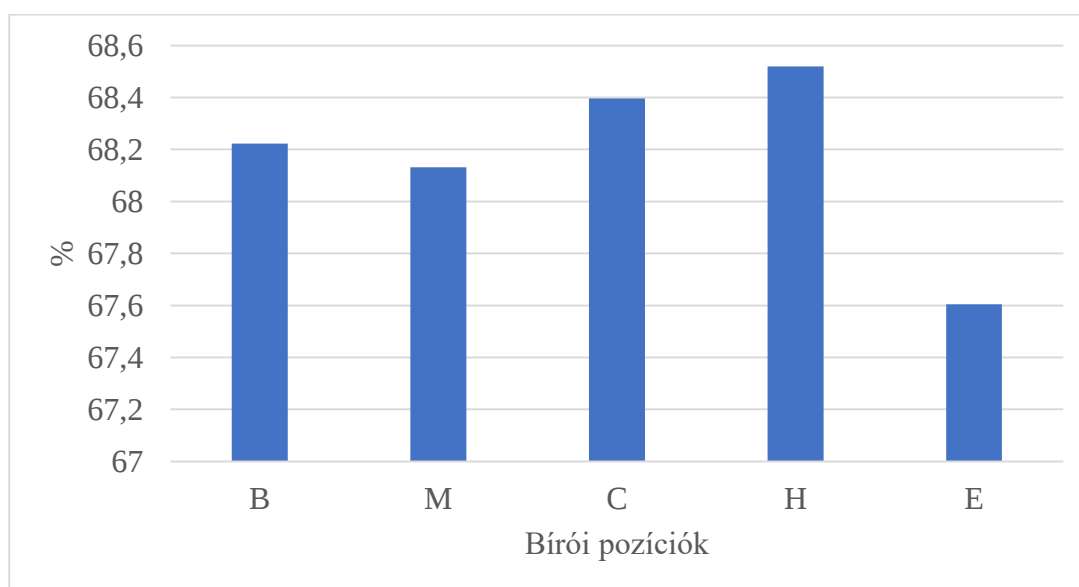
1. ábra: A vizsgált versenyszámokban elért eredmények átlaga a két verseny helyszínen

A különböző díjlovagló programok eltérő nehézsége a bemutatandó feladatokból illetve azok egymásutánosságából adódik. Azt várhatnánk, hogy a technikailag nehezebb programok lovaglása során a párosok alacsonyabb, vagy hasonló átlageredményeket érnek el. Ugyanakkor a vizsgált két versenyhelyszín átlagában a legnehezebb Nagydíj Speciál versenyszámban a lovasok szignifikánsan magasabb pontszámokat kaptak, mint a kisebb versenyszámokban (2. ábra). Ezen eredmény hasonló a Szabó és Vanczer (2012) -ben publikált eredményeihez. A CDI-W Kaposvár (2011) eredményeinek értékelése során a Nagydíj zenés kűr versenyszámban kapták a legmagasabb pontszámokat a lovasok, mely hasonló nagyságú volt, mint a Nagydíj Speciál versenyszámé a saját vizsgálatunkban.

2. ábra: Az egyes versenyszámokban elért eredmények átlaga

Eredményeink szerint – a bíró pozíciója nem befolyásolja a kapott pontszámokat (3. ábra), hasonlóan Szabó és Vanczer (2012) eredményeihez.

3. ábra: Az egyes bírói pozíciókban elért átlagos pontszámok a két verseny átlagában

Az adatok kiértékelése során felmerült az a kérdés, hogy vajon az olyan általános és alap feladatok, mint az összeszedett lépés, ügetés és vágta pontszámai hogyan változnak az egyes versenyszámokban és vajon a bírók elhelyezkedése befolyásolja-e ezek értékelését. A statisztikai modell (3. táblázat) minden esetben szignifikáns, vagy tendenciózus ($P < 0,1$) volt. A modellen belül a versenyszámok hatása egy kivétellel mindig szignifikáns volt, míg a bírói pozíció és kölcsönhatás nem volt szignifikáns egyetlen esetben sem ($P > 0,05$). Eredményeink szerint a bírók pozíciója jellemzően nem befolyásolja az összeszedett lépés, ügetés és vágta értékelését, azonban előfordulnak kivételek is (3. táblázat Troisdorf-i verseny, ügetés). Ugyanakkor az egyes versenyszámokban kapott pontok nagysága között egyértelmű tendenciát még a szinte minden esetben statisztikailag igazolt kezeléshatás ellenére sem lehet megállapítani.

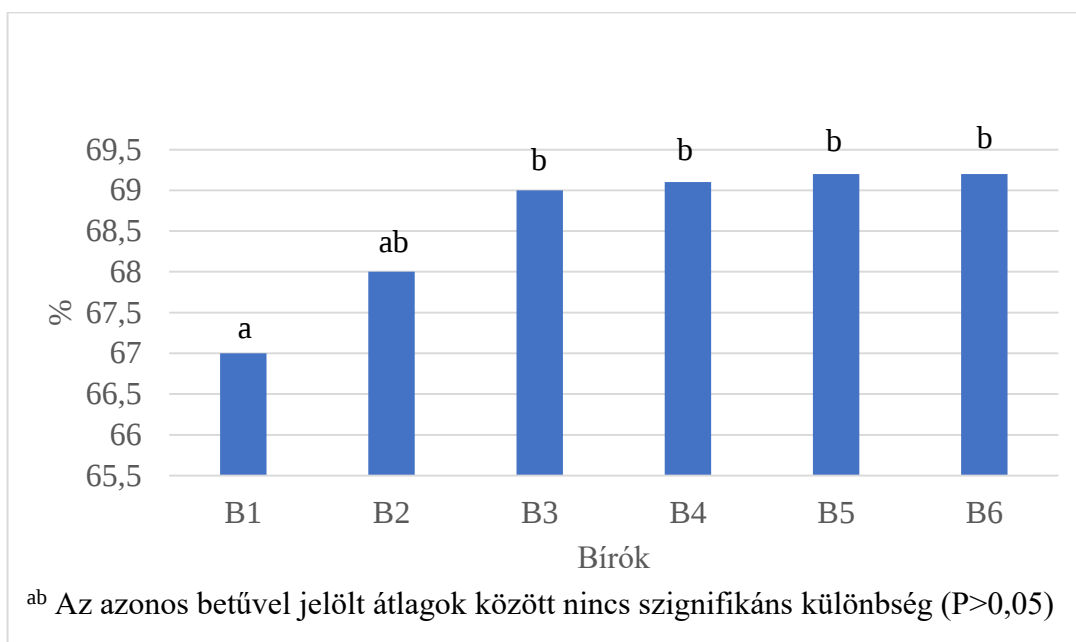
3. táblázat: Az összeszedett lépés, ügetés és vágta pontszámainak alakulása az egyes verseny helyszíneken különböző bírói pozíciókban és versenyszámokban

	Ludwigsburg-i verseny			Troisdorf-i verseny		
Bírói pozíció	Lépés	Ügetés	Vágta	Lépés	Ügetés	Vágta
E	6,49	6,99	6,93	6,56	6,99 ^a	6,69
H	6,60	7,07	7,07	6,40	6,90 ^a	6,82
C	6,48	7,04	7,11	6,28	7,25 ^b	6,82
M	6,61	7,09	7,03	6,42	6,99 ^a	6,71
B	6,54	7,16	7,11	6,57	7,01 ^a	6,78
Versenyszám						
Szent György díj	6,38 ^a	7,19	7,03	6,54 ^a	7,03 ^{ab}	7,05
Intermediaire I.	6,49 ^a	6,96	6,97	6,65 ^b	6,94 ^a	6,65
Nagydíj Speciál	6,90 ^b	7,05	7,21	6,11 ^a	7,12 ^b	6,55
P model	0,0096	0,0963	0,0762	0,0065	0,0013	0,0850
P bírói pozíció	0,8749	0,6191	0,2268	0,3563	0,0086	0,9116
P versenyszám	0,0001	0,0141	0,0046	0,0001	0,0759	0,0005
P kölcsönhatás	0,2179	0,2510	0,6580	0,3779	0,0224	0,7226
RMSE	0,76	0,54	0,44	0,69	0,42	0,72

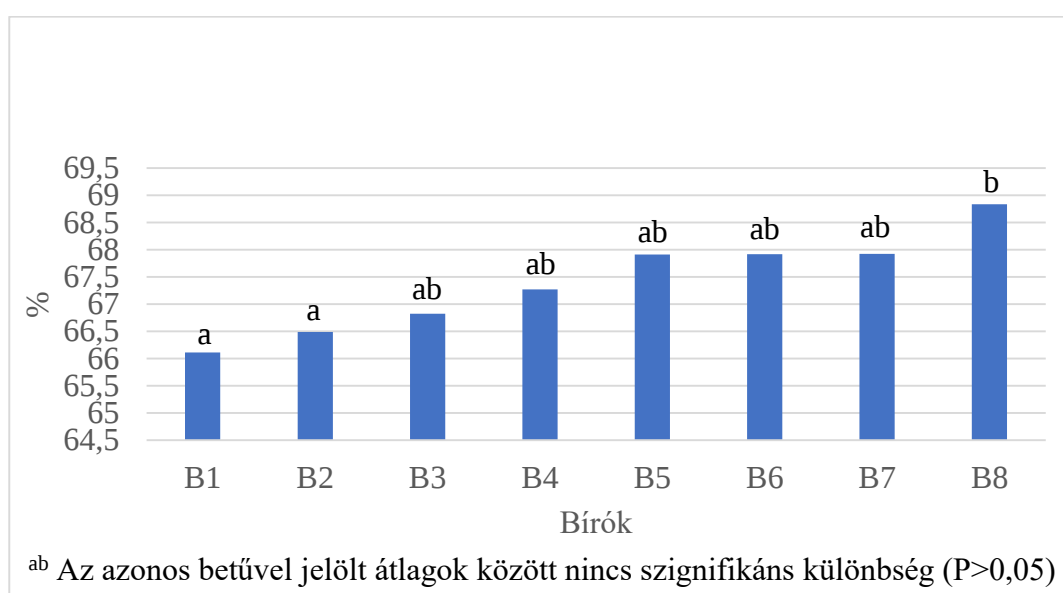
RMSE: root mean square error

Az oszlopokban az egyes hatások esetében azonos betűvel jelölt átlagok között nincs szignifikáns eltérés ($P > 0,05$)

Statisztikailag igazolt különbségeket találtunk az egyes bírók átlagos pontszámában (4. és 5. ábra). Mivel minden bíró alacsonyabb és magasabb versenyszámokat is bírált, ezért a különbségek nem magyarázhatóak ezzel. Ez az eredmény megerősíti a továbbképzések fontosságát, annak érdekében, hogy javuljon az egyes feladatok megítélése és minél egységesebb legyen a bírók között (Janson és Olsson, 2004).

4. ábra: A Ludwigsburg-i versenyen a lovasok eredményeinek átlaga bírónként

5. ábra: A Troisdorf-i versenyen a lovasok eredményeinek átlaga bírónként

Az egyes bíróktól kapott pontszámoknál sokkal fontosabb, hogy a lovasok közötti rangsor egységes legyen. Ennek mérésére a Stachurska és Bartyzel (2011) által kidolgozott rangsor eltérési index alkalmazható. Ez az index azt mutatja, hogy az egyes bírók rangsora mennyire tér el a bírók által adott pontszámokból származó rangsorhoz képest, százalékban kifejezve. Ha ez az érték 0 %, az azt jelenti, hogy a rangsor teljes egyezésben van, míg ha 100%, akkor a rangsor teljesen fordított. A két versenyhelyszínen az egyes bírói pozíciókban hasonló REI értékeket tapasztaltunk (4. táblázat).

4. táblázat: Az egyes bírói pozíciók átlagos rangsor eltérési indexe (%) a vizsgált versenyszámokban a Troisdorf-i és Ludwigsburg-i versenyeken

Verseny	Bírói pozíció					RMSE	P
	E	H	C	M	B		
Troisdorf	25,9	29,6	30,4	29,3	28,7	13,2	0,3672
Ludwigsburg	17,5	17,3	19,3	16,3	17,5	8,03	0,4350

RMSE: root mean square error

Ez azt mutatja, hogy a különböző feladatok hasonló módon értékelhetőek annak ellenére, hogy az egyes bírók más szögből látják azt. Stachurska et al., (2006) eredményei szerint a freestyle (zenés kűr) programok során eltérést tapasztaltak az egyes bírói pozíciók értékelése között. A Troisdorf-i versenyen pontozásának értékelése során magasabb REI értékeket kaptunk. Ezen eredmények különösen nagyobbak a Szabó és Vanczer (2012) által publikált 5% körüli értékhez képest. Ezen adatok azt mutatják, hogy jelentős eltérések lehetnek a különböző versenyek pontozásának egységességében.

Érdekes módon a Nagydíj Speciál versenyszám pontozása alapján számított rangsor eltérési indexben nem találtunk különbséget egyik versenyhelyszín esetében sem a bírók között ($P > 0,05$) (5. és 6. táblázat). Ugyanakkor a Szent György díj esetében statisztikailag értékelhető eltérések voltak az egyes bírók által felállított rangsorban. Az egyes versenyszámokban hasonló REI értékeket figyelhetünk meg. Ugyanakkor, a Grand Prix freestyle versenyszámban az egyet nem értés indexe magasabb volt olimpiai (Stachurska és Bartyzel, 2011) és nemzetközi (Stachurska et al., 2006) versenyeken is. Ennek egyik oka az lehet, hogy ezen a versenyen magasan képzett lovasok és magasan képzett lovak indultak, ami nagyon hasonló teljesítményt eredményezett. Az ítélet szubjektív jellege miatt elkerülhetetlen, hogy több nézeteltérés legyen

a helyezési sorrendben. Deuel (1988) értékelése szerint a bírók pontozásában az 1984-es olimpián, kimutatható volt egyfajta nemzeti hatás, mely szintén magyarázhatja az eltérések egy részét.

5. táblázat: Az egyes versenyszámok alatt bíráló bírók átlagos rangsor eltérési indexének alakulása a Troisdorf-i versenyen versenyszámonként

Versenyszám	Bírók								RMSE	P
	B1	B2	B3	B4	B5	B6	B7	B8		
Szent György díj	-	29,5 ^a		34,7 ^{ab}	28,3 ^a	37,9 ^b	-	38,1 ^b	12,8	0,0123
Intermediaire I	25,6 ^a	-	36,3 ^b	-	27,8 ^a	32,3 ^{ab}	25,6 ^a	-	12,8	0,0126
Nagydíj Special	19,6	-	27,1	-	-	27,0	24,4	25,5	13,7	0,1245

RMSE: root mean square error

- nem bírálta az adott versenyszámot

A sorokban azonos betűvel jelölt átlagok között nincs szignifikáns eltérés ($P > 0,05$)

6. táblázat: Az egyes versenyszámok alatt bíráló bírók átlagos rangsor eltérési indexének alakulása a Ludwigsburg-i versenyen versenyszámonként

Versenyszám	Bírók						RMSE	P
	B1	B2	B3	B4	B5	B6		
Szent György díj	20,5 ^{bc}	22,3 ^c	16,8 ^{ab}	-	16,4 ^a	14,9 ^a	6,89	0,0007
Intermediate I	22,2	18,2	19,5	18,8	20,2	-	9,23	0,5822
Nagydíj Special	14,5	15,0	17,8	15,7	15,0	-	7,92	0,4364

A sorokban azonos betűvel jelölt átlagok között nincs szignifikáns eltérés ($P > 0,05$)

- nem bírálta az adott versenyszámot

3.5 Következtetések és javaslatok

A kutatási eredményeinkből az alábbi következtetéseket vontuk le. A két vizsgált versenyen a magasabb kategóriájú versenyszámokban a bírók magasabb pontszámokat adnak. A bíró elhelyezkedése jellemzően nem, de személye befolyásolta az adott pontszámot. Véleményünk szerint a rangsor eltérési index alkalmas az egyes bírók által kialakított rangsorok közötti eltérések kimutatására. Eredményeink alapján javasolható egy értékelési rendszer kidolgozása, mely alapján az egyes versenyek után a bírók visszajelzést kaphatnának, ezzel segítve fejlődésüket.

4. Összefoglalás

Díjlovaglás a lovassportok legelegánsabb szakága, aminek a célja a ló és a lovas közti harmónia bemutatása különböző feladatokat tartalmazó programokon keresztül. A díjlovaglás az olimpiai sportágak között egy szubjektív értékelésű szakág.

Egy adott programot mindig több bíró bírál, ezért fontos a bírók egységes szemlélete, mert ennek hiányában jelentős eltérések lehetnek az értékelésben. A versenyszámokat követően a bírók is figyelemmel kísérik társaik értékelését, többször egyeztetnek a látottakat követően, egyes eredménylistákon az egyes bírók általi rangsort is közzéteszik. Ugyanakkor egyes közlések szerint még az olimpiai versenyszámok bírálatában is lehetnek jelentős eltérések.

Ezért szakdolgozatom célkitűzése az volt, hogy magasabb szintű díjlovaglóversenyek, Szent György díj, Intermediate I és Grand Pix Special versenyszámainak pontozását értékeljük statisztikai módszerekkel. Vizsgálatunkhoz két németországi 4* szintű versenyt választottunk ki. A Ludwigsburgi versenyen 14 lovasa, mint egy 30 lóval versenyzett. Míg a Trosidorfi versenyen 17 nemzet lovasa 39 lóval állt starthoz. A St. George versenyszámban 20, illetve 13 az Intermediere I. versenyszámban 19, illetve 12, míg a Grand Prix Special versenyszámban 12 és 11 induló volt a két versenyhelyszínen. Ezen programokat 20x60méteres díjlovagló négyszögben lovagolták, öt bíró pontozta, akik az EHCMB betűk közelében elhelyezett bírói emelvényen ültek. A díjlovagló programok több egymást követő különböző feladatokat tartalmaznak, ezeket az egyes bírók külön pontozzák 0-10-ig terjedő pontszámmal. Az egyes bírók által adott pontokat összesítik, és az elérhető maximális pontszámhoz viszonyítva %-ban 3 tizedes jegy pontossággal adják meg. A lovas végső eredményét az öt bírónál elért eredmény számtani átlaga adja. Az internetről letöltött pontozó lapok adatait Microsoft Excel táblázatokban rendszereztük a statisztikai analízis igényének megfelelően. Az adatok kiértékelése SAS On Demand for Academics programmal történt varianciaanalízissel. Az egyes átlagok közötti eltérések statisztikai megbízhatóságát Duncan tesztel vizsgáltuk. A rangsor eltérési indexet Stachurska és Bartyzel által publikált módszer szerint, és az általuk készített programmal számítottuk ki. Összességében megállapítható, hogy a magasabb kategóriájú versenyeken a bírók magasabb pontszámokat adnak, de például a bírók pozíciója nem befolyásolja az eredményt. A bírók személye viszont egyértelműen egy befolyásoló tényező a kapott pontok tekintetében. A rangsor eltérési index alkalmas az egyes bírók által kialakított rangsorok közötti eltérések kimutatására. Eredményeink alapján javasolható egy értékelési rendszer kidolgozása, mely alapján az egyes versenyek után a bírók visszajelzést kaphatnának, ezzel segítve fejlődésüket.

5. Köszönetnyilvánítás

Köszönetemet fejezem ki mindenekelőtt családomnak azért a szabadidőért, amit a dolgozatom megírásához számomra biztosítottak, amely nélkül e munka nem lett volna lehetséges. Külön köszönet Hillier Orsolyának, aki nemzetközi 3-as bíróként szaktudásával segítette a dolgozatomat, valamint Császár Kristófnak és az Állami Ménesgazdaság Szilvásváradnak, hogy felhasználhattam a képeiket a dolgozatomhoz. Köszönet a konzulenseimnek, Dr. Szabó Csabának és Hafner Dórának, hogy végig türelemmel segítették a munkámat, és köszönet minden sporttársamnak, akik akár csak pár szóval is hozzájárultak a dolgozat elkészüléséhez.

6. Irodalomjegyzék

1. Burián M. 1937 *Néhány szó a díjlovaglásról*, Szent György 13(5-6):67.
2. Deuel N. 1989 *Nationalism in the scoring of dressage competitions at the 1988 Olympics*. *Journal of Equine Veterinary Science* 9:281_283 DOI 10.1016/S0737-0806(89)80091-7.
3. Éliás E. 2011 *Reform a díjlovagló sportban, A bírálati rendszer problémái, megújulása, és annak lehetséges hatásai a szakágra*. Semmelweis Egyetem Testnevelési és Sporttudományi Kar, Lovas kultúra oktató szakirányú továbbképzési szak, Szakdolgozat.
4. Hawson L.A., Mclean A.N., McGreevy P.D. 2010 *Variability of scores in the 2008 Olympic dressage competition and implications for horse training and welfare*. *Journal of Veterinary Behavior – Clinical Applications and research*, 5: 170-176
5. Hobbs S.J., George L., Reed J., Stockley R., Thetford C., Sinclair J., Williams J., Nankervis K., Clayton H.M. 2020 *A scoping review of determinants of performance in dressage*. *PeerJ*. 8:e9022. doi: 10.7717/peerj.9022.
6. Janson H., Olsson U. 2004 *A measure of agreement for interval or nominal multivariate observations by different sets of judges*. *Educational and Psychological Measurement*, 64: 62–70
7. Mays E. 1937 *A Passage*. *Magyar Katonai Szemle* 7(6):245.
8. Meri J.W., Bacharach J. L. 2006 *Medieval Islamic civilization* ISBN 0415966906, 326. o.
9. Miesner S., Putz M. Plewa M., Meyners E., Frömming A. 2005 *A jól képzett lovas*. Lovasakadémia 12. Mezőgazda Kiadó, ISBN: 9789632865164
10. Némethy B. 2002 *Díjugratás a Némethy-módszerrel*, Lovasakadémia 11. Mezőgazda Kiadó, ISBN: 9789632863597
11. Simonyi B. 2008 *Global Dressage Forum: az áttörés folytatódik*, Lovasfutár 17(2):15.
12. Stachurska A., Bartyzel K. 2011 *Judging dressage competitions in the view of improving horse performance assessment*. *Acta Agriculture Scandinavica, Section A*, 61: 92-102
13. Stachurska A., Pięta M., Niewczas J., Markowski W. 2006 *The freestyle dressage competition as a test of the horse's performance*. *Equine and Comparative Exercise Physiology*, 3(2), 93-100. doi:10.1079/ECP200684

14. Stewart I.D., Woolliams J.A., Brotherstone S. 2010 *Genetic evaluation of horses for performance in dressage competitions in Great Britain*. Livestock Science, 128: 36-45
15. Szabó Cs., Vanczer O. 2012 *Statistical evaluation of judging at the CDI-W dressage competition in Kaposvar 2011*. Acta Agriculturae Slovenica Supplement 3:313-316

Internetes források:

- Internet 1: Novotni Péter: Az idomítólovaglás fejlődéstörténete (2013) [Az idomítólovaglás fejlődéstörténete | Lovasok.hu](#) [letöltve:2023.04.28.]
- Internet 2: FEI Dressage World Ranking 2023 [FEI Dressage World Ranking | FEI.org](#) [letöltve:2023.02.16]
- Internet 3: Vida József: Az elfeledett Széchenyi-örökség: A legnagyobb magyar lovas nyomában [Az elfeledett Széchenyi-örökség: A legnagyobb magyar lovas nyomában – Pannon Értéktár \(pannonertektar.hu\)](#) [letöltve:2022.08.15]
- Internet 4: Magyar díjlovagló szabályzat 2023 http://dijlovasok.hu/dokumentum/Szabalyzat/2023/MDSZ_2023_jav.pdf [letöltve:2023.03.30]
- Internet 5: FEI Díjlovagló Szabályzat, 2022 [FEI Dressage Rules 2023](#) [letöltve:2022.12.25]
- Internet 6: Magyar díjlovagló versenybírói szabályzat [Végleges Bírói Szabályzat 2023.docx \(dijlovasok.hu\)](#) [letöltve:2023.04.04]
- Internet 7: FEI Dressage Education System 2022 [FEI Dressage Education System_FSP_SGO3, 25.10.2021.pdf](#) [letöltve:2022.11.04]

Fotók: Császár Kristóf (Császár Fotó)

5. sz. függelék – Hallgatói és konzulensi nyilatkozat minta

NYILATKOZAT

Alulírott BOZAI LAURA, a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem, KAPOSVÁRI Campus, LŐTÉNYÉSZTŐ, LOVASSPORT SZERVEZŐ AGRM. szak nappali/levelező* tagozat végzős hallgatója nyilatkozom, hogy a dolgozat saját munkám, melynek elkészítése során a felhasznált irodalmat korrekt módon, a jogi és etikai szabályok betartásával kezeltem. Hozzájárulok ahhoz, hogy Záródolgozatom/Szakdolgozatom/Diplomadolgozatom egyoldalas összefoglalója felkerüljön az Egyetem honlapjára és hogy a digitális verzióban (pdf formátumban) leadott dolgozatom elérhető legyen a témát vezető Tanszéken/Intézetben, illetve az Egyetem központi nyilvántartásában, a jogi és etikai szabályok teljes körű betartása mellett.

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem*

Kelt: 2023. év 05. hó 03. nap

Hallgató

NYILATKOZAT

A dolgozat készítőjének konzulense nyilatkozom arról, hogy a Záródolgozatom/Szakdolgozatom/Diplomadolgozatom áttekintettem, a hallgatót az irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól tájékoztattam.

A Záródolgozatom/Szakdolgozatom/Diplomadolgozatom záróvizsgán történő védésre javaslom / nem javaslom*.

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem*

Kelt: 2023 év 05 hó 03 nap

Belső konzulens

*Kérjük a megfelelőt aláhúzni!